

Die verband tussen taak- en egobetrokkenheid en selfverwante faktore in spansport met besondere verwysing na hoërskolerugby

L.A. Strydom en J.G. le Roux*

Departement Opvoedkundestudies, Universiteit van Suid-Afrika, Posbus 392, Unisa, 0003 Suid-Afrika
lrouxjg@unisa.ac.za

* Aan wie korrespondensie gerig moet word

In this article we investigate the possible relation between task and ego involvement and factors related to the self of male adolescent rugby players. In task-involved sport participation (high school rugby, in this case), skills development is emphasized, evaluation of achievement is self-referenced, and success is experienced when learning takes place, when a task is mastered, or when there is improvement in the execution of tasks. Success is attributed to effort. In ego-involved sport participation (high-school rugby) objective outcomes are emphasised (e.g. winning), evaluation of achievement is norm based, and success is experienced when own achievements are favourably compared to those of other sport participants. Success is attributed to natural ability. The empirical study showed a positive relation between task-involved high school rugby participation and the global, personal, and social self. A negative relation between ego-involved high school rugby participation and the physical self was found.

Keywords: rugby; goal orientation; task involvement; ego involvement; sport involvement; self-concept; personal self; social self; physical self; global self

Ontleding van die probleem

Die nadelige gevolge van 'n benadering waarin slegs goeie prestasies en werklike suksesse (wenmotief) in sport die enigste maatstaf vir erkenning is, word uitgestippel in Smit (1990) se ondersoek na die hoërskoolseun se beleving van sportverwante dimensies tot selfkonsepsvorming. Smit (1990:72) maak die afleiding dat die selfstelsel die produk is van meganismes wat in werking tree wanneer die selfblootgestel word aan sosiale interaksies met gepaardgaande selfevaluasies en die beleving van sukses of mislukking vanuit die beleefde gesigspunt van betekenisvolle ander.

Smit (1990:76) kom egter ook tot die gevolgtrekking dat sportbetrokkenheid op hoërskool nie voldoen aan die aannames dat dit die self positief beïnvloed nie. Hy het bevind dat byna die helfte van die seuns in die ondersoek hulself as baie onsuksesvol in hul betrokkenheid by sport beleef. Dit kom voor asof die hoërskoolseun in 'n omgewing leef waar hy persentasiegewys onderwerp word aan negatiewe kragte wat deel is van die gesindheid teenoor sport. Die adolessente seun is veral gevoelig vir die opinies, beoordeling, verwerping en aanvaarding van betekenisvolle ander en pas sy selfkonsep by sy beleving daarvan aan. Onderwysers identifiseer slegs met uitstaande sportmanne en ignoreer grootliks die swakker presteerders of gee negatiewe terugvoer aan hulle. Die sportdeelnemer kry nie erkenning en status volgens sy persoonlike vermoëns, standaarde en belangstelling in sport nie.

Volgens die interaksionele standpunt in die sosiaal-kognitiewe leerbenadering, wat baie van die navorsing oor motivering in sport onderlê, word gedrag bepaal deur die interaksie van drie faktore, naamlik die persoon, die situasie en die gedrag wat in die situasie ontstaan. Gedrag is terselfdertyd die resultaat en deel van 'n voortdurende proses waarin die individu, die omgewing of situasie, en die individu se gedrag mekaar gedurig wedersyds beïnvloed. Gedrag word gemotiveer deur die waarskynlike gevolge daarvan, dit wil sê deur die individu se verwagtinge oor die gevolge van sy of haar gedrag. Gedrag word egter ook gereguleer en gemotiveer deur die individu se self-evaluering — mense besit standaarde vir die beoordeling van hul eie gedrag wat meebring dat hul gedrag nie net deur momentele eksterne omstandighede of verwagte omstandighede bepaal word nie. Mense, in interaksie met die situasie, bepaal dus grootliks hul eie motivering (Meyer, Moore & Viljoen, 1997:341; 346). Hierdie siening van Meyer *et al.* (1997) oor motivering sluit aan by die algemene opvatting dat gemotiveerdheid in sport van twee benaderings afhang: die atleet/speler word aangedryf of gemotiveer deur óf 'n strewe na sukses óf 'n vermyding van mislukking (Potgieter, 1997:16). Genoemde benader-

ings hou ten nouste verband met die terme taakbetrokkenheid en egobetrokkenheid binne sportverband, en oefen 'n beduidende invloed uit op die ontstaan en behoud van die selfstelsel van die sportpersoon.

Wat word bedoel met taak- en egobetrokkenheid binne sportverband ?

Taakbetrokkenheid fokus op die proses eerder as die uitkomst van betrokkenheid in prestasiegebeure. Voorbeelde van taakbetrokkenheid in sport is die poging tot verbetering van persoonlike standaarde van prestasie, of die uitvoering van 'n vaardigheid op 'n tegniese korrekte manier. Die kriteria waarteen die prestasie gemeet word, is in die taak self of in vorige prestasies van die individu geleë (Maehr & Nicholls in Weiss & Chaumeton, 1992:83). Wanneer 'n deelnemer taakbetrokke is en persepsies van sy of haar vermoë (selfeffektiwiteit) vanuit sy of haar eie verwysingsraamwerk bepaal word, word daar volgens Duda (1992:69) aangeneem dat taakbetrokkenheid die waargenome vermoë (selfeffektiwiteit) sal verhoog.

Individue wat taakbetrokke is, fokus op bemeestering van die taak en skryf daarom hul sukses toe aan die mate van inspanning wat gelewer is. Inspanning lei hiervolgens tot bemeestering en sukses (Ames in Wolters & Yu, 1996:212). Volgens Newton en Duda (1993:213) kan ons aflei dat waar sportdeelnemers dan soveel belang plaas in die mate van inspanning wat hulle tydens prestasiegebeure lewer, hulle minder geneig sal wees tot kognitiewe angs, aangesien hulle nie die uitkomst van die gebeure vooropstel nie. Voight, Callaghan en Tryska (2000:278) wys daarop dat aangesien gedrag soos mate van inspanning, vaardigheidsontwikkeling en volharding deur die sportdeelnemer bepaal kan word, só 'n sportdeelnemer minder kompetisistres sal ervaar.

In die beoordeling van hul eie vermoëns vergelyk egobetrokke sportdeelnemers hul prestasies en die mate van inspanning wat hulle gelewer het met die van ander. Die fokus gedurende deelname is op die demonstrasie van die toereikendheid van die individu se vermoëns — hulle beleef hulself as suksesvol slegs wanneer hulle beter as ander presteer (Duda, 1992:41). Hulle skryf ook hul prestasies toe aan aangebore talent of die gebrek daaraan (Ames in Newton & Duda, 1993:210). Potgieter (1997:18) noem dat die ego-georiënteerde sportdeelnemer daaroor begaan is om sy vermoëns relatief tot dié van ander te demonstreer en dat so 'n deelnemer sportdeelname gebruik as 'n middel om belonings, soos status, te bekom. Aangesien sportdeelname as 'n middel tot 'n doel gebruik word, word die produk (naamlik wen of verloor) eerder as die proses van bemeestering beklemtoon, en is hulle dan minder geneig om die intrinsieke genot van sportdeelname te

ervaar (Newton & Duda, 1993:213).

Volgens Weiss en Chaumeton (1992:92) sal individue wat hulself as verwysingsraamwerk vir die beoordeling van vermoë gebruik en taakbetrokke is, hoër vlakke van selfeffektiwiteit en 'n interne lokus van kontrole ervaar. Hierteenoor ervaar individue wat eksterne kriteria gebruik en egobetrokke is, 'n eksterne lokus van kontrole en ervaar hul eie vermoë (selfeffektiwiteit) as minder toereikend.

Faktore verwant aan die self wat verband hou met taak- en egobetrokkenheid

Vir die doeleindes van hierdie artikel sal slegs na die volgende faktore verwys word:

- *Selfkonsep en taak- en egobetrokkenheid*

Plug, Meyer, Louw en Gouws (1987:318) definieer selfkonsep as 'n persoon se siening en evaluasie van homself. Dit sluit kognitiewe, emosionele en evaluatiewe elemente in. Selfgating word gedefinieer as die evaluatiewe aspek van die selfkonsep, dit wil sê die individu se aanvaarding en goedkeuring van sy eienskappe.

Selfkonsep is dus 'n meer omvattende begrip wat selfgating insluit. Sportdeelname kan 'n belangrike rol speel in selfkonsepvorming (Smit, 1990:75). Smit onderskei 'n persoonlike en sosiale komponent in die selfkonsepvorming van die hoërskoolseun. Die persoonlike komponent dui op die belewing van sukses, vermoë, eiewaarde en selfgating en blyk nou verbind te wees met taakbetrokkenheid. Die sosiale komponent dui op die belewing van aanvaarding, status en voldoening aan die verwagtinge van ander en blyk nou verbind te wees met egobetrokkenheid. Whitehead en Corbin (1997:192) maak die stelling dat die ontwikkeling en behoud van gesonde selfgating en die ontwikkeling en behoud van die wenslikste vorme van motivering, een en dieselfde verskynsel is.

Deci en Ryan (in Fox, 1997:129) se onderskeid tussen kontingente en ware selfgating benadruk die verband tussen taakbetrokkenheid en egobetrokkenheid as wyses van gemotiveerdheid en selfkonsepvorming. Kontingente selfgating berus op gunstige vergelyking met ander, terwyl ware selfgating berus op 'n stabiele sin van self wat nie afhanklik is van die opgawe om aan eksterne eise te voldoen nie. Individue met ware selfgating is in staat om outonoom te handel sonder om die self gedurig as bedreig te beleef.

Whitehead en Corbin (1997:183) wys op die feit dat intrinsieke motivering (soos met taakbetrokkenheid ervaar word) impliseer dat die gemotiveerde gedrag konsekwent aan die sin van self is en dus deur die persoon self bepaal word, en nie die gevolg is van behoud van die self teen druk van buite nie. Hierdie verwysing sluit aan by die siening van Dweck en Legget (in Givvin, 2001:229) dat taakbetrokkenheid dui op die strewing om vermoë te verbeter, terwyl egobetrokkenheid dui op die strewing om vermoë te vertoon.

Whitehead en Corbin (1997:183) som die wisselwerking tussen doeloriëntering en selfkonsepvorming op in die stelling dat situasies waarin taakbetrokkenheid ondersteun word, en eksterne kontrole en egobetrokkenheid beperk word, waarskynlik 'n gesonde (positiewe) sin van self (selfkonsep) tot gevolg sal hê.

- *Selfeffektiwiteit (self-efficacy) en taak- en egobetrokkenheid*

Roberts (1992:20) wys daarop dat die begrip selfeffektiwiteit (self-efficacy), ook soms waargenome vermoë (perceived ability), waargenome kompetensie (perceived competence), kompetensie (competence), gevoel van kompetensie of waargenome vermoë om aan die omgewingseise te voldoen, genoem word. Le Roux (1999:49) verwys na selfeffektiwiteit as selfdoeltreffendheid. Die begrip selfeffektiwiteit sal deurlopend in hierdie artikel gebruik word.

Sportdeelnemers se selfeffektiwiteit (in ooreenstemming met ander prestasie-motiveringsteorieë) kan as die primêre fokus van prestasiegebeure en as bepalend daarvan beskou word. Taak- en egobetrokkenheid hou verband met die wyse waarop individue hul selfeffektiwiteit beoordeel (Duda, 1993:422).

Selfeffektiwiteit funksioneer as algemene kognitiewe meganisme

vir die mediasie van individue se motivering, denkpatrone en gedrag. Selfeffektiwiteit is 'n produk van 'n komplekse proses van selfoor-tuiging wat afhanklik is van die kognitiewe verwerking van verskillende bronne van inligting. Prestasies gelewer deur die individu verskaf inligting deur eie ervarings van bemeestering en is die betroubaarste bron van inligting (Bandura in Feltz, 1992:94). By taakbetrokke individue is die kriteria waarteen die prestasie gemeet word, geleë in die taak self (vordering gemaak met taakuitvoering, die tegnies korrekte uitvoering van take, die aanleer van nuwe vaardighede) of vorige prestasies van die individu (Maehr & Nicholls in Weiss & Chaumeton, 1992:83). Wanneer 'n deelnemer taakbetrokke is en persepsies van vermoë (selfeffektiwiteit) vanuit sy eie verwysingsraamwerk bepaal word, word daar volgens Duda (1992:69) aangeneem dat taakbetrokkenheid die ontwikkeling van selfeffektiwiteit sal bevorder.

Vikariese (waargenome) ervarings behels 'n proses van vergelyking met andere en is ook 'n bron van inligting vir die beoordeling van selfeffektiwiteit. Vikariese ervarings oefen egter minder invloed uit op die beoordeling van selfeffektiwiteit (Feltz, 1992:97). Egobetrokke sportdeelnemers meet hul selfeffektiwiteit aan die prestasie van ander sportdeelnemers en sal hulself slegs as effektief beleef wanneer hulle gewen het. Egobetrokkenheid verhoog die moontlikheid dat die individu sy selfeffektiwiteit sal bevraagteken en onbevoeg voel (Duda, 1992:69). Die feit dat die egobetrokke sportdeelnemer hoër vlakke van selfeffektiwiteit kan behaal slegs indien hy of sy beter as ander vaar, lei tot meer gereelde blootstelling aan teleurstelling. Gevolglik sal sulke sportdeelnemers nie altyd daarin slaag om hul selfeffektiwiteit tydens prestasietake positief te beoordeel nie (Yin & Boyd, 1994:52).

Selfeffektiwiteit is nie slegs die handeling om aan jouself die boodskap te kommunikeer dat sukses moontlik is nie — dit is die vaste geloof in die self dat die gedrag wat vereis word om effektief te wees, gelewer kan word en gegrond is op die uitkoms van soortgelyke ervarings in die verlede en geassosieerde kognitiewe verwerkingswyses, byvoorbeeld egobetrokkenheid of taakbetrokkenheid. Selfeffektiwiteit en selfgating moet nie verwar word nie — selfeffektiwiteit is 'n voorvereiste vir suksesvolle prestasie terwyl selfgating verhoog word as gevolg van suksesvolle prestasie. Die mate van selfgating waarvoor sportdeelnemers beskik, is dus 'n produk van die vlak van hul selfeffektiwiteit (Cockerill, Pyle & Read, 1996:19).

- *Selfuitbreiding en taak- en egobetrokkenheid*

Volgens Blanchard, Perreault en Vallerand (1998:289) behels selfuitbreiding 'n proses waardeur individue elemente van die omgewing soos belangrike ander, 'n groep of 'n aktiwiteit deur hul interaksie daarmee by die self insluit. Selfuitbreiding deur insluiting van die afgrigter hou verband met 'n positiewe verhouding met die afgrigter en ervaring van genot in die sport. Selfuitbreiding deur insluiting van die span is as die beste aanduiding vir spankohesie en spanidentiteit aangetoon, terwyl selfuitbreiding deur insluiting van die sportsoort 'n aanduiding van voortgesette deelname aan die sportsoort is. Kenmerke van taakbetrokke sportdeelnemers kan tot selfuitbreiding bydra deur die insluiting van die afgrigter, span en sportsoort by die selfkonsep.

Empiriese ondersoek

Die primêre doelwit van hierdie ondersoek is om die verband tussen hoërskoolrugbyspelers se taak- en egobetrokkenheid en selfverwante faktore (soos selfkonsep, selfeffektiwiteit en selfuitbreiding) vas te stel. Na aanleiding van die literatuur is die hipotese gestel dat 'n beduidende verband tussen die taak- en egobetrokkenheid van hoërskoolrugbyspelers en bepaalde selfverwante faktore bestaan. Ten einde so 'n verband te bepaal, is 'n empiriese ondersoek uitgevoer.

Metingsprotokol

Die opnamemethode is gebruik om inligting in te samel. Die vraelys is in groepverband ingevul. Die eenheidskoste van die metode is bekostigbaar en die respondente kon maklik op hierdie wyse bereik word.

Toepaslike gestandaardiseerde vraelyste is ook beskikbaar gestel en kon deel van die vraelys uitmaak. Die Selfeffektiwiteitskaal in rugby is deur die navorsers ontwikkel.

Die ontwerp en samestelling van die vraelys

Die doel van die vraelys is om taak- en egobetrokkenheid, en enkele selfverwante veranderlikes wat daarmee verband hou, by die proefpersone te meet. Die subtoetse van die vraelys bestaan uit 'n kombinasie van gestandaardiseerde toetse en items wat uit relevante navorsing verkry is. Die vraelys neem sowat een uur om af te neem en bestaan uit vier afdelings.

Afdeling A meet selfkonsepontwikkeling. Die Adolescente Self-konsepskaal (ASKS) van Vrey [sa] is vir dié doel gebruik. Die ASKS beskik oor 'n digotome skaal waarin by elke item teenoorgestelde kenmerke met persoon A en B verbind word. Van die toetsling word verwag om hom of haar met elkeen te vergelyk en aan te toon met watter een hy of sy die meeste ooreenstem. Vrey onderskei ses domeine van die selfkonsep, naamlik: fisieke self, persoonlike self, gesinself, sosiale self, waardeself en selfkritiek. Volgens die handleiding (Vrey [sa]) beskik die toets oor 'n hoë mate van interne konsekwentheid en betroubaarheid ($K-R = 0.850$).

Afdeling B meet die mate waarin 'n persoon taak- en/of egogeorïenteerd in die sportkonteks is. Taak- en egobetrokkenheid is reeds bespreek. Die vertaalde weergawe van die *Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire* (TEOSQ) van Duda en Nicholls (1989) is uit die verhandeling van Steenkamp (1997) verkry. Die toets bestaan uit 13 items en die response word op 'n vyfpunt-Likertskaal aangetoon. Die twee faktore taakbetrokkenheid en egobetrokkenheid is ortogonaal en toetslinge kan dus hoë of lae tellings in albei behaal, of 'n hoë telling in een oriëntering en 'n lae telling in die ander oriëntering. Volgens Voight *et al.* (2000:274) is die betroubaarheid en geldigheid van die toets in 'n verskeidenheid van sportverwante navorsing gedemonstreer (Boyd, 1990; Duda, 1992; Duda & Nicholls, 1989). Voight *et al.* (2000:274) bevind in hulle steekproef dat die betroubaarheid van die taak- en egosubskaal op onderskeidelik 0.78 en 0.74 staan. Steenkamp (1997:94) bevind die vertaalde weergawe van die TEOSQ intern konsekwent deur die duidelike patroon van betekenisvolle korrelasies tussen die enkelveranderlikes en onderskeidelik die taak- en ego-oriëntasiesubskaal wat sy verkry.

Afdeling C meet selfeffektiwiteit. Selfeffektiwiteit behels 'n persoon se evaluering van sy eie vermoë om gedrag wat in 'n spesifieke situasie vereis word suksesvol uit te voer. Hierdie skaal maak van 'n vyfpunt-Likertskaal gebruik en bestaan uit 10 items betreffende gedrag wat tydens deelname aan rugby vereis word.

Afdeling D meet selfuitbreiding. Die skaal is uit die navorsing van Blanchard *et al.* (1998:289-302) verkry en meet in drie verskillende items die insluiting van die afrigter, span en sportsoort in die selfkonsep. Die skaal maak by elke item gebruik van 'n reeks van vyf figure wat die insluiting van die afrigter, span en sportsoort in die selfkonsep grafies voorstel. Die proefpersoon moet 'n keuse uit die reeks figure maak soos dit op hom of haar van toepassing is. Blanchard *et al.* (1998:289-302) bevind die skaal geldig en betroubaar.

Seleksie van proefpersone

Die steekproef is by wyse van natuurlike seleksie bepaal. Vir die doeleindes van hierdie artikel was dit noodsaaklik dat die proefpersone reeds ervaring moes hê van kompetisiesport op hoërskoolvlak. Afrikaansmediumhoërskole aan die Wes-Rand, Gauteng, is as die populasie beskou. Slegs manlike O/14- en O/15-spelers is in die opname betrek. Altesame 175 vraelyste is by vyf van die sewe moontlike skole ingevul. Besonderhede van die proefpersone verskyn in Tabel 1.

Toepassing van die vraelys

Skrywe is aan die betrokke skole gerig waarin die doel van die navorsing uitgestippel is en toestemming versoek is om die vraelyste by die skole in te vul. Dié skrywe is opgevolg met 'n afspraak met die hoof van elke skool waartydens verdere reëlins in samewerking met be-

trokke afrigters of sportorganiseerders getref is. Vraelyste is smiddae voor die aanvang van oefensessies tydens die tweede kwartaal van 2002 in groepsverband by die skole ingevul.

Tabel 1 Getal proefpersone per skool

Skool	Getal proefpersone
Skool A	35
Skool B	36
Skool C	33
Skool D	34
Skool E	37
Totaal	175

Verwerking en bespreking van die resultate

Die statistiese verwerking van die resultate is met behulp van die SAS System -rekenaarprogram uitgevoer.

Itemontleding

Die Selfeffektiwiteitskaal is nuut ontwikkel en meet rugbyspelers se oortuiging dat hulle oor die vermoë beskik om suksesvol in rugby te wees. 'n Itemontleding is van die vraelys gedoen ten einde vas te stel of elke item in die vraelys 'n bydrae tot die totaal van die vraelys lewer. Vir die doel is 'n itemtotaalkorrelasie bereken. Indien hierdie korrelasie laag of negatief was, kon die weglating van die item oorweeg word.

'n Alphakoëffisiënt is vir die Selfeffektiwiteitskaal bereken om 'n aanduiding van die betroubaarheid te kry. Die alphakoëffisiënt is tydens die itemontleding in aanmerking geneem. Indien die weglating van 'n item die alphakoëffisiënt nie noemenswaardig verhoog het nie, is die item behou en vice versa. Weglating van 'n item is oorweeg indien dit die betroubaarheid van 'n vraelys aansienlik sou verhoog. Die items wat beduidend positief tot die totaal bygedra en terselfdertyd 'n hoë betroubaarheid gelewer het, is as die items van die finale vraelys behou.

Geen item het negatief of swak met die totale gekorreleer nie. Die weglating van geen item het die alphakoëffisiënt noemenswaardig beïnvloed nie. Gevolglik is al die items behou. Die berekende alphakoëffisiënt ($r = 0.87$) dui op 'n hoë vlak van betroubaarheid.

Hipotesetoetsing

Na aanleiding van die literatuur is die volgende nulhipoteses gestel.

Hipoteses 1: Daar bestaan geen beduidende verband tussen taakbetrokkenheid en selfverwante faktore by hoërskoolrugbyspelers nie.

Die resultate verskyn in Tabele 2 – 6.

Tabel 2 Verband tussen taakbetrokkenheid en selfkonsep (N=175)

	Taakbetrokkenheid	<i>p</i>
Selfkonseptotaal	$r = 0.19$	$(p < 0.05)$
Fisieke self	$r = 0.08$	$(p < 0.05)$
Persoonlike self	$r = 0.25$	$(p < 0.01)$
Gesinself	$r = 0.03$	$(p < 0.05)$
Sosiale self	$r = 0.28$	$(p < 0.01)$
Waardeself	$r = 0.04$	$(p < 0.05)$
Selfkritiek	$r = -0.01$	$(p < 0.05)$

In die lig van bostaande gegewens word die nulhipoteses in die geval van die verband tussen taakbetrokkenheid en globale selfkonsep (selfkonseptotaal) op die 0.05-peil van beduidendheid verwerp. Die nulhipoteses in die geval van taakbetrokkenheid en onderskeidelik persoonlike self en sosiale self word op die 0.01-peil van beduidendheid verwerp. Daar bestaan 'n beduidende, lae positiewe korrelasie tussen taakbetrokkenheid en globale selfkonsep (selfkonseptotaal), taakbetrokkenheid en persoonlike self, en taakbetrokkenheid en sosiale self.

Daar bestaan dus nie 'n sterk verband tussen taakbetrokkenheid en die domeine van die selfkonsep nie, maar dit wil voorkom dat taakbetrokkenheid in 'n mate met hoë globale selfkonsep (selfkonseptotaal), persoonlike self en sosiale self gepaard gaan. Die korrelasiekoëffisiënt tussen taakbetrokkenheid en die ander domeine van die selfkonsep, soos gemeet in die ondersoek, naamlik fisieke self, gesinself, waardesself en selfkritiek is onbeduidend.

Hierdie bevindinge word deur die literatuurstudie ondersteun. Die positiewe verband tussen taakbetrokkenheid en die globale selfkonsep, die persoonlike self en die sosiale self word deur die navorsing van Smit (1988:419) ondersteun wat 'n positiewe verband tussen suksesbeleving in sport en al ses die domeine van die selfkonsep, soos onderskei in die ASKS, vind. Taakbetrokke sportdeelnemers beleef 'n groter mate van sukses omdat hulle nie op uitkomstes fokus nie.

Tabel 3 Verband tussen taakbetrokkenheid en selfeffektiwiteit (N=175)

	Taakbetrokkenheid	<i>p</i>
Selfeffektiwiteit	$r = 0.41$	$(p < 0.01)$

In die lig van bostaande gegewens word die nulhipotese op die 0.01-peil van beduidendheid verwerp. 'n Beduidende, matig positiewe korrelasie tussen taakbetrokkenheid en selfeffektiwiteit word aange- toon. Hoë taakbetrokkenheid gaan dus tot 'n redelike mate gepaard met hoë vertroue in eie vermoë om suksesvol in rugby te kan wees. Hierdie bevinding word deur die literatuurstudie ondersteun.

Tabel 4 Verband tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die afrigter in die selfkonsep (N=175)

	Taakbetrokkenheid	<i>p</i>
Selfuitbreiding — afrigter	$r = 0.09$	$(p < 0.05)$

Die nulhipotese word nie verwerp nie wat impliseer dat die korrelasie tussen taakbetrokkenheid en insluiting van die afrigter in die selfkonsep onbeduidend is. Hierdie bevinding word weerspreek deur die literatuurstudie wat 'n moontlike positiewe korrelasie suggereer tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die afrigter in die selfkonsep.

Tabel 5 Verband tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep (N=175)

	Taakbetrokkenheid	<i>p</i>
Selfuitbreiding — span	$r = 0.20$	$(p < 0.01)$

Die gegewens in Tabel 5 toon dat die nulhipotese op 'n 0.01-peil van beduidendheid verwerp word. 'n Lae positiewe korrelasie tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep word aangetoon. Dit wil dus voorkom asof hoë taakbetrokkenheid in 'n mate gepaard gaan met 'n groter geneigdheid om met die span te identifiseer (sodat dit in die selfkonsep geïntegreer word en omgekeerd). Die positiewe verband tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die span in die self word in die literatuurstudie aangedui.

Tabel 6 Verband tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die sportsoort in die selfkonsep (N=175)

	Taakbetrokkenheid	<i>p</i>
Selfuitbreiding — rugby	$r = 0.09$	$(p < 0.05)$

In die lig van bostaande gegewens word die nulhipotese nie ver-

werp nie wat impliseer dat die korrelasie tussen taakbetrokkenheid en insluiting van die sportsoort in die selfkonsep onbeduidend is. Hierdie bevinding word nie deur die literatuurstudie ondersteun nie. 'n Positiewe korrelasie tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van rugby in die selfkonsep is ver wag.

Hipotese 2: Daar bestaan geen beduidende verband tussen egobetrokkenheid en selfverwante faktore by hoëskoolrugbyspelers nie.

Die resultate verskyn in Tabelle 7 tot 11.

Tabel 7 Verband tussen egobetrokkenheid en selfkonsep (N=175)

	Egobetrokkenheid	<i>p</i>
Selfkonseptotaal	$r = -0.13$	$(p < 0.05)$
Fisieke self	$r = -0.19$	$(p < 0.05)$
Persoonlike self	$r = -0.13$	$(p < 0.05)$
Gesinself	$r = -0.11$	$(p < 0.05)$
Sosiale self	$r = 0.02$	$(p < 0.05)$
Waardesself	$r = -0.04$	$(p < 0.05)$
Selfkritiek	$r = -0.03$	$(p < 0.05)$

In die lig van bostaande gegewens word die nulhipotese vir die verband tussen egobetrokkenheid en die fisieke self op die 0.05-peil van beduidendheid verwerp. Dit impliseer dat daar 'n beduidende, lae negatiewe korrelasie tussen egobetrokkenheid en die fisieke self is. Daar word geen beduidende verband tussen egobetrokkenheid en die ander domeine van die selfkonsep (globale selfkonsep, persoonlike self, gesinself, sosiale self, waardesself en selfkritiek) gevind nie. Die lae negatiewe korrelasie dui daarop dat hoë egobetrokkenheid in 'n mate met 'n lae fisieke self gepaard gaan.

Smit (1988:422) het 'n verband tussen die mate van suksesbeleving van rugbyspelers en onderskeidelik die fisieke self, die persoonlike self en die sosiale self gevind. Die selfkonsep van egobetrokke sportdeelnemers is kwetsbaar aangesien hulle moet wen om sukses te kan beleef. Volgens Engelbrecht, Kok en Van Biljon (1982:112) word vroeë adolessensie deur betreklik skielike en onverwagse liggaams groei gekenmerk wat individue moet verwerk, en hul konsepsies van hulself beïnvloed.

Tabel 8 Verband tussen egobetrokkenheid en selfeffektiwiteit (N=175)

	Egobetrokkenheid	<i>p</i>
Selfeffektiwiteit	$r = 0.26$	$(p < 0.01)$

In die lig van bostaande gegewens word die nulhipotese op die 0.01-peil van beduidendheid verwerp. Die berekende korrelasiekoëffisiënt dui op 'n lae positiewe verband tussen egobetrokkenheid en selfeffektiwiteit. Dit wil voorkom asof hoë egobetrokkenheid in 'n mate met hoë selfeffektiwiteit gepaard gaan. Die bevinding word nie deur die literatuurstudie ondersteun nie. 'n Negatiewe korrelasie tussen egobetrokkenheid en selfeffektiwiteit is ver wag.

Tabel 9 Verband tussen egobetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die afrigter in die selfkonsep (N=175)

	Egobetrokkenheid	<i>p</i>
Selfuitbreiding — afrigter	$r = -0.08$	$(p < 0.05)$

In die lig van bostaande gegewens word die nulhipotese nie verwerp nie. Dit impliseer dat die korrelasie tussen egobetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die afrigter onbeduidend is. Die bevinding word nie deur die literatuurstudie ondersteun nie. 'n Beduidende negatiewe korrelasie is ver wag.

Tabel 10 Verband tussen egobetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep (N=175)

	Egobetrokkenheid	<i>p</i>
Selfuitbreiding — span	$r = 0.11$	$(p < 0.05)$

In die lig van die gegewens in Tabel 10 kan die nulhipotese nie verwerp word nie. Dit impliseer dat die korrelasie tussen egobetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep onbeduidend is. Die bevinding word nie deur die literatuurstudie ondersteun nie. 'n Beduidende negatiewe korrelasie is verwag.

Tabel 11 Verband tussen egobetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die sportsoort (rugby) in die selfkonsep (N=175)

	Egobetrokkenheid	<i>p</i>
Selfuitbreiding — rugby	$r = 0.04$	$(p < 0.05)$

In die lig van bostaande gegewens kan die nulhipotese nie verwerp word nie. Dit impliseer dat die korrelasie tussen egobetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die sportsoort in die selfkonsep onbeduidend is. Hierdie bevinding word nie deur die literatuurstudie ondersteun nie. 'n Beduidende negatiewe korrelasie is verwag.

Wat die verband tussen hoërskoolrugbyspelers se selfuitbreiding en taak- en egobetrokkenheid betref, is dit alleen selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep wat 'n beduidende positiewe korrelasie met taakbetrokkenheid toon. Die korrelasie tussen selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep en egobetrokkenheid is onbeduidend. Die korrelasie tussen selfuitbreiding deur insluiting van die afrigter in die selfkonsep, asook selfuitbreiding deur insluiting van die sportsoort in die selfkonsep en beide egobetrokkenheid en taakbetrokkenheid is onbeduidend.

Samevatting van die empiriese ondersoek

Die resultate van die hipotesetoetsing kan as volg saamgevat word ten opsigte van hoërskoolrugbyspelers:

- Daar bestaan 'n lae positiewe verband tussen taakbetrokkenheid en die globale self (selfkonseptotaal), tussen taakbetrokkenheid en die persoonlike self, en tussen taakbetrokkenheid en die sosiale self.
- Daar bestaan geen beduidende verband tussen taakbetrokkenheid en onderskeidelik die fisieke self, gesinself, waardesself en selfkritiek nie.
- Daar bestaan 'n lae negatiewe verband tussen egobetrokkenheid en die fisieke self, en daar bestaan geen beduidende verband tussen egobetrokkenheid en onderskeidelik globale self, persoonlike self, gesinself, sosiale self, waardesself en selfkritiek nie.
- Daar bestaan 'n matige positiewe verband tussen taakbetrokkenheid en selfeffektiwiteit, en 'n lae positiewe verband tussen taakbetrokkenheid en selfuitbreiding deur insluiting van die span in die selfkonsep.
- Daar bestaan 'n lae positiewe verband tussen egobetrokkenheid en selfeffektiwiteit.

Gevolgtrekkings

- Dit blyk dat taakbetrokke hoërskoolrugbyspelers hulself meer positief as egobetrokke hoërskoolrugbyspelers beleef.
- Hoërskoolrugbyspelers wat hoog egobetrokke in hul sportdeelname is, neig daartoe om 'n negatiewe fisieke self te beleef. (Sulke individue is angstig voor kompetisie en is geneig om ontevrede te wees met hul liggaamlike eienskappe soos fisieke voorkoms, lengte, liggaamsgewig, gesondheidstoestand en mate van aantreklikheid.). Hulle ervaar ook groter vertroue in hul eie vermoë om suksesvol in rugby te wees, maar in 'n mindere mate as hoë taakbetrokke hoërskoolrugbyspelers.

- Dit wil voorkom asof hoërskoolrugbyspelers wat in 'n hoë mate taakbetrokke in hul sportdeelname is, daartoe neig om hulself positief ten opsigte van die globale, persoonlike en sosiale self te beleef. (Sulke individue beskou hulself as toereikend, is opgevoed en verloor nie selfbeheer nie, voel nie minderwaardig nie, handhaaf hulself en is tevrede met hul eie prestasies. Hulle word ook gekenmerk deur aanvaarding deur en van andere). Dit blyk ook dat sulke rugbyspelers groter vertroue in hul eie vermoëns het om suksesvol in rugby te wees (selfeffektiwiteit), en in groter mate met die span identifiseer. Dit is toepaslik om hier na Smit (1988:347) te verwys wat 'n persoonlike en sosiale faset in sportbetrokkenheid as medebepaler van die selfkonsep onderskei, wat onderskeidelik dui op die beleving van sukses, selfeffektiwiteit, eiewaarde, selfagting en die beleving van aanvaarding en status binne die groep.

Summary

In this study we endeavour to assess the relationship between task and ego involvement and self-related factors. High school rugby players were included as subjects in the study.

Task involvement focuses on the process rather than on the outcomes of involvement in achievement events. A task-involved person is motivated by his or her pursuit of success to participate in sport. A task-involved sports participant focuses on reaching or improving personal standards of achievement, or implementing a skill in a technically correct way. The criteria for measuring achievement are embedded in the task itself or in past achievement of the individual (Maehr & Nicholls in Weiss & Chaumeton, 1992:83).

In assessing their own capabilities, ego-involved sports participants compare their achievements and degree of effort to those of others. The focus of their participation is to demonstrate the sufficiency of their own abilities — they only see themselves as successful when they are achieving much more than others (Duda, 1993:41). They also attribute their achievements to inherent talents or the lack thereof (Ames in Newton & Duda, 1993:210).

The following factors relating to self were included in the study: self-concept, self-efficacy and self-extension. According to Blanchard *et al.* (1998:289), self-extension means a process by which individuals involve elements from the environment — such as significant other people, a group or an activity — in their self through interaction with the environment. For the purposes of this study, the coach, the team and the type of sport have been included as components of self-extension.

To conduct an empirical study, 175 high school rugby players from schools in Gauteng were involved. Hypotheses were formulated as guidelines for the empirical study. Statistical calculations of the results emanating from the empirical study were done by means of the SAS System computer program. The following are the most significant findings of the empirical study on high school rugby players:

- There is a low positive relationship between task involvement and global self (self-concept), between task involvement and personal self, and between task involvement and social self.
- There is no significant relationship between task involvement and physical self, family self, value self or self-criticism, respectively.
- There is a low negative relationship between ego involvement and physical self, and no significant relationship between ego involvement and global self, personal self, family self, social self, value self or self-criticism, respectively.
- There is a moderately positive relationship between task involvement and self-efficacy. By including the team in the self-concept, a low positive relationship exists between task involvement and self-extension.

Verwysings

Blanchard C, Perreault S & Vallerand R 1998. Participation in Team Sport: A Self-Expansion Perspective. *International Journal of Sport Psychology*, 29:289-302.

Boyd MP 1990. The effects of participation orientation and success-failure

- on postcompetitive affect among young athletes. Doctoral thesis, University of Southern California, Los Angeles.
- Cockerill IA, Pyle HJ & Read S 1996. The Self-efficacy/self-esteem relationship in and at work. Employee Counselling Today. *The Journal of Workplace Learning*, 8:19-23.
- Duda JL 1992. Motivation in Sport Settings: A Goal Perspective Approach. In: Glyn C Roberts (ed.). *Motivation in Sport and Exercise*. Champaign: Human Kinetics.
- Duda JL 1993. Goals: A social-cognitive approach to the study of achievement motivation in sport. In: Robert N Singer, Milledge Murphy & Keith L Tennant (eds). *Handbook of Research on Sport Psychology*. New York: MacMillan.
- Duda JL & Nicholls JG 1989. The Task and Ego Orientation Questionnaire: Psychometric properties. Unpublished.
- Engelbrecht C, Kok J & Van Biljon S 1982. *Volwassewording*. Durban: Butterworths.
- Feltz DL 1992. Understanding Motivation in Sport: A Self-efficacy Perspective. In: Glyn C Roberts (ed.). *Motivation in Sport and Exercise*. Champaign: Human Kinetics.
- Fox KR (ed.) 1997. *The Physical Self: From Motivation to Well-Being*. Champaign: Human Kinetics.
- Givvin KB 2001. Goal Orientations of Adolescents, Coaches, and Parents: Is There a Convergence of Beliefs? *Journal of Early Adolescence*, 21:228-248.
- Le Roux JG 1999. Sportsielkunde as komponent in die opleidingsprogram van vakonderwysers. MEd-verhandeling, Universiteit van Suid-Afrika: Pretoria.
- LeUnes AD & Nation JR 1991. *Sport Psychology: An Introduction*. Chicago: Nelson-Hall.
- Meyer WF, Moore C & Viljoen HG 1997. *Personologie: Van individu tot ekosisteem*. Johannesburg: Heinemann.
- Newton M & Duda JL 1993. The Relationship of Task and Ego Orientation to Performance Cognitive Content, Affect and Attributions in Bowling. *Journal of Sport Behavior*, 16:209-221.
- Plug C, Meyer WF, Louw DA & Gouws LA 1987. *Psigologiesoordeboek*. Johannesburg: McGraw-Hill.
- Potgieter J 1997. *Sportsielkunde Teorie en Praktyk*. Stellenbosch: Stellenbosch Uitgewers.
- Pretorius Phil 2000. Rugbywicke. *Beeld*, 28 September.
- Roberts GC 1992. Motivation in Sport and Exercise: Conceptual Constraints and Convergence. In: Glyn C Roberts (ed.). *Motivation in Sport and Exercise*. Champaign: Human Kinetics.
- Smit JF 1988. Die verband tussen selfkonsep en sportdeelname van Afrikaanse hoërskoolseuns in Transvaal. DEd-proefskrif, Potchefstroomse Universiteit: Potchefstroom.
- Smit JF 1990. Die hoërskoolseun se belewenis van sportverwante dimensies tot selfkonsepvorming. *Suid-Afrikaanse Tydskrif vir Navorsing in Sport, Liggaamlike Opvoedkunde en Ontspanning*, 13:69-78.
- Steenkamp AS 1997. Doeloriëntering en etiese problematiek in sport by die hoërskoolkind. MA-verhandeling, Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- Steyn B & Goslin A 1995. *Die rol van die aantrekkingsbeginsel vir optimale taakgerigtheid*. Instituut vir Sportnavorsing. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- Voight MR, Callaghan JL & Ryska T 2000. Relationship between Goal Orientation, Self-Confidence and Multidimensional Trait Anxiety among Mexican-American Female Youth Athletes. *Journal of Sport Behavior*, 23:271-289.
- Vrey JD [sa]. *Handleiding: Adolescente-Selfkonsepskaal*. Pretoria: Unisa.
- Weiss M & Chaumeton N 1992. Motivational Orientation in Sport. In: T Horn (ed.). *Advances in Sport Psychology*. Champaign: Human Kinetics.
- Whitehead JR & Corbin CB 1997. Self-Esteem in Children and Youth: The Role of Sport and Physical Education. In: KR Fox (ed.). *The Physical Self: From Motivation to Well-Being*. Champaign: Human Kinetics.
- Wolters CA & Yu Shirley L 1996. The Relation between Goal Orientation and Students' Motivational Beliefs and Self-regulated Learning. *Learning and Individual Differences*, 8:211-239.
- Woodman T & Hardy L 2001. Stress and Anxiety. In: R Singer, H Hausenblas & C Janelle (eds). *Handbook of Sport Psychology*. New York: John Wiley & Sons.
- Yin Z & Boyd MP 1994. Achievement Orientation and its Psychological Correlates in Youth Sport. *Applied Research in Coaching and Athletics Annual*, 50-65.